

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Тютюн в Україні: населення зменшується, кількість курців збільшується

Невтішні результати виявило дослідження "Тютюн в Україні: національне опитування щодо знань, ставлення та поведінки". Його результати зафіксували один з найвищих у світі рівнів поширення паління серед чоловіків – 67%. Опитування, проведене Київським міжнародним інститутом соціології на замовлення Міжнародного центру перспективних досліджень, вкотре підтвердило: проблема тютюну потребує належної державної політики

1994 року населення України становило приблизно 52 млн. мешканців, а зараз менш як 47 млн. осіб. Рекордне зменшення чисельності населення впродовж останніх років пояснюється високим рівнем передчасної смертності. Тютюн – один з чинників, що впливає на високу й передчасну смертність в Україні.

На 2005 рік загальний рівень поширення паління серед дорослого населення України становив 41% (15,5 млн. осіб). Водночас 9% населення – колишні курці (3,4 млн. осіб), а 50% населення (18,8 млн. осіб) некурці.

Річний обсяг сигарет, який споживає населення України, постійно збільшується. Річний ринок тютюну в Україні становить 84 млрд. сигарет

(4,2 млрд. пачок), що дорівнює 8–9 млрд. грн. у вартісному вимірі. Цей рівень набагато вищий за оцінки, зроблені наприкінці 1990-х років.

Рівень поширення паління серед українських чоловіків один з найвищих у світі – 67%. Найвищий рівень паління серед чоловіків становить 75% на Сході та 68% на Півночі країни, а найнижчий у Києві (61%). Паління менш поширене серед освіченіших і заможніших чоловіків, мешканців великих міст.

Рівень поширення паління серед українських жінок становить 20% і постійно зростає. Тенденції щодо рівня поширення паління серед жінок протилежні відповідним тенденціям серед чоловіків: більш освічені, більш

заможні жінки й ті, хто живе у великих містах, палять частіше, ніж менш освічені жінки з низьким рівнем доходів, які живуть у сільській місцевості. Це може бути сигналом про поширення епідемії паління серед українських жінок. Рівень поширення паління серед жінок у Західному і Північному регіонах (12–14%) майже вдвічі нижчий за рівень поширення паління у Східному і Південному регіонах країни та в Києві (23–26%).

Законодавчі заходи, спрямовані на зменшення споживання тютюнових виробів в Україні, не комплексні. Темп підвищення податків на тютюнові вироби нижчий за рівень інфляції. Рекламу тютюнових виробів обмежено на телебаченні, радіо та в деяких інших засобах масової інформації, але зовнішня реклама, реклама в місцях продажу та інші види реклами тютюнових виробів широко представлені. Законодавство про всебічну заборону реклами тютюнових виробів досі не ухвалено.

Українці починають палити в ранньому віці. Половина чоловіків, які будь-коли

Промислова реструктуризація в країнах СНД: досвід та уроки країн – нових членів Європейського Союзу

На початку червня в Міжнародному центрі перспективних досліджень відбувся семінар міжнародного проекту "Промислова реструктуризація в країнах СНД: досвід та уроки країн – нових членів Європейського Союзу" (INDEUNIS). Мета проекту – дослідження досвіду перехідного періоду, промислової реструктуризації та інтеграції країн Центральної Європи – нових членів Європейського Союзу і країн СНД. Під час семінару з презентаціями досліджень виступили експерти десяти дослідницьких організацій з Австрії, Білорусі, Естонії, Казахстану, Польщі, Росії, Угорщини, України та Фінляндії.

Доповіді учасників семінару присвячено таким темам: прикордонна інтеграція в СНД, наслідки для економік країн Співдружності від вступу до Світової організації торгівлі та подальшого розширення ЄС, структурні зміни економіки та зовнішньої торгівлі в країнах СНД та ЄС.

Експерти констатували: нові члени Європейського Союзу мають диверсифіковану структуру торгівлі, чому сприяло активне залучення прямих іноземних інвестицій і створення нових секторів економіки. Водночас вступ до ЄС таких країн, як Естонія та Угорщина, призвів до болючої реструктуризації та знищення багатьох неконкурентних галузей промисловості.

Дослідники також відзначили подальшу економічну дезінтеграцію країн колишнього СРСР і переважно сировинну орієнтацію експорту Білорусі, Казахстану, Росії та України до ЄС. Учасники семінару погодилися, що вступ країн СНД до СОТ неминучий, оскільки є складником процесу інтеграції економік регіону у світову торгівлю.

Під час семінару економісти МЦПД презентували дослідження про надання державної допомоги в Україні в контексті вимог ЄС і залучення іноземних інвестицій до України. Головний висновок полягає в тому, що реструктуризація економіки країни – модернізація чи навіть закриття підприємств, подолання негативних соціальних наслідків – потребуватиме суттєвого фінансування. Тому актуальним є вироблення державної політики, яка сприятиме, з одного боку, залученню приватних інвесторів у нові галузі та підприємства, а з іншого – ефективному розподілу та витрачання державної підтримки.

Проект INDEUNIS фінансує Європейська Комісія з фондів Шостої Рамкової програми. За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до Ільдара Газізулліна за телефоном (044) 484-4400 або електронною поштою igazizullin@icps.kiev.ua.

палили, викурили свою першу сигарету ще до досягнення п'ятнадцяти років. Половина жінок, які будь-коли палили, викурили свою першу сигарету ще до досягнення сімнадцяти років.

Курці споживають не менше 10 сигарет на день. У середньому чоловіки викурюють приблизно 16 сигарет на день. Жінки, які палять, у середньому споживають 11 сигарет на день. Більшість курців чоловічої статі палять звичайні сигарети, а більшість жінок – легкі. Щомісячні витрати на тютюнові вироби вищі серед тих, хто палить легкі сигарети, аніж серед тих, хто палить звичайні сигарети

(45 гривень проти 38 гривень). Ті, хто палить небагато (1–10 сигарет на добу), витрачають у середньому 22 гривні на місяць, ті, хто споживає середню кількість сигарет (11–20 сигарет на добу), витрачають у середньому 48 гривень на місяць, а ті, хто багато палить (більш як 21 сигарету на добу), витрачають 90 гривень на місяць.

Більшість населення країни щодня відчуває на собі вплив тютюнового диму. Нараженість на тютюновий дим більш поширена у великих містах, аніж у малих містах і селищах, і серед людей з вищим рівнем доходів порівняно з людьми з низьким

рівнем доходів. Шість з десяти (61%) сімей не мають курців або вимагають від них палити за межами свого помешкання. ■

Проект "Громадська кампанія з посилення політики щодо контролю над тютюном" здійснював МЦПД разом з Ресурсним центром контролю над тютюном за фінансової підтримки Міжнародного фонду "Відродження" та Мережевої програми з охорони здоров'я Інституту відкритого суспільства. За додатковою інформацією звертайтеся до керівника проекту Андрія Беги за телефоном (044) 484-4400 або електронною поштою abega@icps.kiev.ua.

Sea Breeze: влада програє кампанію з популяризації НАТО

Неоднозначна ситуація, пов'язана з відсутністю закону, який би дозволяв проведення військових навчань Sea Breeze–2006, стала приводом, навколо якого розгорнулася кампанія, спрямована проти вступу України до НАТО – вважає директор МЦПД Віктор Чумак. І хоча НАТО до цих навчань не має прямого відношення, а українська сторона діяла відповідно до чинного законодавства, уряд вкотре не зміг донести свою позицію до громадськості та пояснити суть подій, що відбувалися

Навчання Sea Breeze не є натовськими. Це – спільні українсько-американські навчання, в яких беруть участь і члени Північноатлантичного альянсу, і країни, які не входять до НАТО. Навчання Sea Breeze проводять з 1997 року. З першого року їх проведення Росія бере в них участь як спостерігач. Спекуляції таких партій, як Прогресивної соціалістичної партії України та Комуністичної партії України, на темі НАТО у зв'язку з проведенням цих навчань безпідставні з правового погляду та мають суто політичне підґрунтя. На жаль, ні ЗМІ, ні уряд не змогли об'єктивно висвітлити ситуацію та мотиви організаторів протестів. У громадській свідомості ці навчання почали чітко асоціюватися з НАТО.

Український уряд діяв відповідно до чинного законодавства. Ухвалення Верховною Радою відповідного законопроекту потрібне тільки для проведення міжнародних навчань, а не підготовчої роботи. Сподіваючись, що парламент таки ухвалить відповідний закон, Міністерство оборони спільно з міжнародними партнерами розпочало підготовку до навчань у межах якої, зокрема, американський комерційний транспортний корабель Advantage перевозив військове та цивільне майно

для їх проведення. Корабель супроводжували представники Міністерства оборони США.

Згідно із Законом "Про порядок допуску та умови перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України", згода Верховної Ради потрібна лише в разі допуску на територію України підрозділу збройних сил іншої держави. Оскільки представники Міноборони США аж ніяк не є "військовим підрозділом", вантаж – амуніцією цього підрозділу, а корабель не був військовим, Прикордонна служба, згідно з попередніми домовленостями, мала всі підстави допускати цей корабель в Україну без згоди Верховної Ради. Однак уряд і Міністерство оборони недооцінили важливість надання громадськості повної інформації з цього питання. Їхнє мовчання ЗМІ сприймали як сумніви у легальності власних кроків.

Цей скандал призвів до загострення неконструктивної політичної конкуренції. Чимало ЗМІ, не розібравшись у ситуації, часто передавали суперечливу та неправдиву інформацію. Опозиційно налаштовані до уряду фракції, зокрема Партія регіонів і КПУ, використали скандал для досягнення внутрішньополітичних цілей і демонстрації неефективності

влади. Партія регіонів продемонструвала Президенту важливість своєї присутності у владі для вирішення регіональних проблем. Комуністична партія вкотре висловила свою послідовну антинатовську позицію. Уряд показав свою повну нездатність ефективно співпрацювати з громадськістю та доносити до неї свою позицію. Учасники потенційної "помаранчевої" коаліції не змогли вчасно забезпечити потрібне рішення парламенту. Це дає підстави сумніватися в її подальшій ефективності щодо вирішення зовнішньополітичних питань.

Ці події продемонстрували повну безпорадність уряду у втіленні кампанії з популяризації НАТО серед населення. Що більше, цією ситуацією повною мірою скористалися українські політичні сили, які виступають проти інтеграції України в НАТО, та Росія. Головними наслідками цього скандалу стали погіршення міжнародного іміджу України та зменшення віри закордонних партнерів у спроможність українського уряду ефективно продовжувати політику євроатлантичної інтеграції. Внаслідок скандалу знизився також і так невисокий рівень громадської підтримки вступу України до НАТО. Беручи до уваги ймовірне проведення референдуму щодо вступу країни до Північноатлантичного альянсу, українська влада зазнала відчутного удару. ■

За додатковою інформацією звертайтеся до директора Центру Віктора Чука за тел. (044) 484-4400 або електронною поштою vchumak@icps.kiev.ua.

вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеними до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу marketing@icps.kiev.ua.

Редактор **вісника центру** Ольга Львова (olvova@icps.kiev.ua)

Телефон: (044) 484-4400.

Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.

Міжнародний центр перспективних досліджень – незалежна дослідницька організація, що має на меті інтелектуальну підтримку процесу ухвалення політичних рішень в Україні.

Директор Центру Віктор Чумак.

Адреса: вул. Пимоненка, 13а, Київ, Україна, 04050.

Телефон: (044) 484-4400. Факс: (044) 484-4402

Web: <http://www.icps.kiev.ua/>